

ABD'DEKİ İÇ SİYASİ KRİZİN YANSIMASI OLARAK SURIYE HAVA ÜSSÜ SALDIRISI

Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Başkan Donald Trump'ın seçim sürecinde verdiği İslâm dünyasında diktatörler ve doğrudan Beşşar Esad yanlısı demeçlerin aksine, 7 Nisan sabahı Suriye'ye yönelik füze atışlarında bulundu. ABD, bu füze atışlarını Beşer Esad rejiminin 4 Nisan'da İdlib kentine bağlı Han Şeyhun beldesinde düzenlenen hava saldırısında klor gazı kullanıp aralarında çocukların da bulunduğu yaklaşık 100 kişinin hayatını kaybetmesine ve 500 sivilin de gazdan etkilenmesine dayandırdı.

Han Şeyhun'daki katliam Esad rejiminin ilk katliamı olmadığı gibi, Esad rejimi daha önce kimyasal madde kullanmamış da değildi. Eldeki bilgilere göre Esad rejimi 21 Ağustos 2013'ten itibaren kendi halkına dönük 162 kez kimyasal saldırı düzenledi. 21 Ağustos 2013'te Başkent Şam'ın Doğu Guta bölgesine düzenlenen saldırıda bin 400'ün üzerinde sivil hayatını kaybetti. Çoğu kadın ve çocuk 10 bin sivil yaralandı. O dönemde Rusya'nın rejimin elindeki kimyasalların imha kararının alındığını belirtmesi ABD'nin teskin olmasına yetmişti. Rusya, görünüşte sorunun üzerine ciddiyetle varmış, 19 ağustos 2014'te BAAS rejiminin elindeki kimyasalları imha sürecini tamamlamıştı. Ancak o tarihten sonra kimyasal madde saldırıları devam etti ve ABD'den bu saldırılara karşı Rusya veya BAAS rejimine yönelik ses getiren bir tepki gelmedi.

Soğuk Savaş'tan Arap Baharı'na ABD'nin Suriye Yaklaşımı

ABD-Suriye ilişkilerinin tarihsel sürecine bakıldığında Suriye, II. Dünya Savaşı'nın ardından bağımsızlığını kazandıktan sonra bir geçiş süreci yaşadysa da sosyalist Arap milliyetçisi Hıristiyan Mişel Eflak'ın partisi BAAS'ın iktidara gelmesiyle Sovyetlerin etki alanına girdi. Suriye ile İsrail arasında savaşın yaşandığı bu süreçte, ABD'nin Esad rejimine yönelik yaptırımları sınırlı kaldığı gibi ABD etkisindeki Suudi Arabistan ve diğer Körfez ülkelerinin BAAS rejimine düzenli yardımları devam etti. Bu yardımlar, 1982'de on binlerce kişinin ölümüyle sonuçlanan Hama katliamına rağmen, üstelik İsrail ile mücadelesine destek adı altında sürdü. Süreç içerisinde ABD, İsrail üzerinden BAAS rejimini taciz ediyor görünürken

etki sahasındaki bu ülkelerin söz konusu rejimi sübvanset etmelerine ses çıkarmadı ya da Hafız Esad'ın İhvan-ı Müslimin karşıtı faaliyetlerine karşılık bu yardımları bizzat organize etti.

Aynı şekilde Sovyetler Birliğinin tarih sahnesinden çekilmesinden (1991) sonraki süreçte de ABD'nin Suriye rejimine yönelik yaptırımları sınırlı kaldı. I. Körfez Savaşı'nda (1991) ise Suriye BAAS rejimi, ABD'nin başını çektiği koalisyonun önemli bölgesel ortakları arasında yer aldı.

ABD, ilk kez Arap Baharı'nda (2011) BAAS rejimini yıkmaya dönük çabaları desteklediğine dair işaretler verdi. Dönemin ABD Dışışleri Bakanı Hillary Clinton farklı zeminlerde verdiği beyanatlarda açık bir dille Beşar Esad'ın iktidarı bırakması gerektiğini söyledi. Benzer açıklamalar, bizzat Başkan Obama tarafından da yapıldı.

ABD, o süreçte gerek bölge ülkelerine gerek parçalı ve çatışmalı Suriye muhalefetine Beşar Esad'ın kısa bir süre içinde düşürüleceği umudunu verdi, bununla birlikte Esad'ın hava saldırılarını dahi kısıtlayacak adımlar atmayarak Suriye iç savaşını zamana yaydı. Aynı süreçte ABD, Suriye muhalefetinin DEAŞ'le özdeşleştirilmesine yol açacak gelişmelerin önüne geçmek için de engellemelerde bulunmadı. Bunun yerine başta Suudi Arabistan olmak üzere Körfez ülkeleri üzerinde Suriye muhalefetinin büyük bir kısmına sirayet ederek Suriye iç savaşının yönlendiricileri arasında bulundu. Bu konuda Türkiye ile de yakın bir işbirliği içine girdi.

Rejim güçlerine karşı savaşmakta isteksiz, muhalif gruplara ve sivil halka karşı sahaya indiği ilk günden itibaren acımasız olan DEAŞ'le birlikte ABD, Esad'ı devirme önceliğini bırakarak görünüşte DEAŞ'le mücadeleye yöneldi. Ama PKK'nin Suriye uzantısı PYD'yi desteklemek için meşruiyet aracı olarak kullandığı DEAŞ'e karşı da yıpratıcı bir harekât içinde bulunmadı.

Trump Sonrası ABD'nin Suriye Politikası ve İç Siyaset Krizi

Kasım 2016'daki seçimden önceki süreçte dış politika üzerinde odaklanmakta problem yaşayan ABD, Suriye iç savaşında Rusya'nın ana aktör düzeyine çıkmasına göz yumdu. Bununla birlikte Körfez ülkeleri ve kimi zaman Türkiye üzerinden Suriye muhalefeti üzerinde etkisini korumaya çalışırken istihbarat örgütleri ve Avrupa'daki

müttefikleri üzerinden PYD'yi emir komuta hiyerarşisine kattı. ABD'nin PYD ile ilgili ulaştığı bu tasarruf gücü, ona Suriye'de daha rahat siyaset yapma olanağı sağladı. PYD ile BAAS rejimi arasında bilinen yakınlık, Trump yönetiminin "*Önceki hükümetin yaptığı şekilde Esad'ın gitmesine odaklanamayız*" açıklamasıyla birlikte düşünüldüğünde, ABD'nin Suriye siyasetinde kendi açısından tutarlılığa vardığı kanaati oluşturdu. ABD'nin Suriye siyasetindeki ana önceliği Batı'nın müttefiki olmayı sürdürecektir seküler yapının korunmasıydı. Yeni yönetimin başında bulunan Trump'ın Batı'nın çıkarlarının sekülerizm üzerinden korunmasında diktatörlere önem verdiği seçim propagandası sırasında yaptığı açıklamalardan ve Mısır diktatörü el-Sisî ile işbirliğine verdiği değerden biliniyordu. Dolayısıyla ABD'nin Esad'ın devrilmesinden vazgeçmesi, hem son dönem Batı politikaları açısından hem Trump'ın İslâm dünyasındaki diktatörler açısından tutarlı olduğu açıktı.

ABD'nin Esad'ın devrilmesine odaklanmayacağı açıklaması, 31 Mart'ta ve ABD'nin Birleşmiş Milletler (BM) Büyükelçisi Nikki Haley tarafından ABD yönetimi adına yapıldı. Han Şeyhun'a yönelik kimyasal saldırı bundan sadece 4 gün sonra gerçekleşti. Trump ise saldırıdan 1 gün, 31 Mart'taki açıklamadan ise 5 gün sonra Suriye rejimine yönelik bakışının değiştiği beyanatında bulundu. "*Bu saldırı beni çok etkiledi. Çok berbattı. Takip ediyorum, bundan daha kötüsü olamazdı. Son birkaç haftaya bakarsanız, farklı kimyasal saldırılar oldu. Şimdi yeni bir noktadayız.*" ifadelerini kullanan Trump bir adım daha ileri gidip "*Masum çocukları, bebekleri öldürdüğünüz zaman, bu kırmızı çizginin de ötesindedir*" açıklamasını yaparak Esad rejimine müdahale işaretleri verdi.

Suriye savaşında yaklaşık bir milyon kişinin hayatını kaybetmesine, milyonlarca kişinin yerinden olmasına yol açan gelişmeleri durdurmak için bugüne kadar kayda değer bir adım atmayan ABD'nin insan haklarına karşı duyarsızlığı hatta karşıtlığıyla bilinen Başkan'ındaki tutum değişikliğinin altındaki etkenin "insanseverlik" olduğunu söylemek mümkün değildir.

Trump, karşıtları tarafından seçildiği günden bu yana Batı'ya dönük Rusya tehlikesinin farkında olmamak ve seçilme sürecinde Rusya ile saklı bir işbirliği içinde olmakla itham edilmektedir. Kasım 2016'nın başından bu yana geçen beş aylık süreye rağmen Trump'a yönelik bu ithamlar son bulmadı, aksine birkaç hafta önce yeni bir boyut kazandı: 20 Mart'ta ABD Federal Soruşturma Bürosu (FBI) Başkanı James

Comey ve Ulusal Güvenlik Ajansı (NSA) Direktörü Michael Rogers, ABD Temsilciler Meclisi İstihbarat Komitesinde düzenlenen “Rusya’nın Seçimlere Müdahalesi” başlıklı oturumda, komite üyelerinin sorularını yanıtlarken FBI Başkanı Comey “*FBI, karşı istihbarat çabalarımızın parçası olarak Rusya hükümeti ve ABD 2016 Başkanlık seçimleri arasındaki ilişkiyi inceliyor*” açıklamasını yaptı. Comey’in “*Bu henüz dosyası kapanmamış bir soruşturma ve devam ediyor. Soruşturma gizli bir şekilde devam edecek*” diyerek devam ettiği açıklama, Trump cephesini ürküttü.

Beyaz Saray Sözcüsü Spicer, aynı gün açıklama yapmak zorunda kalarak “*Obama dönemi kıdemli istihbarat yetkilileri, Trump-Rusya gizli işbirliğine dair hiçbir kanıt olmadığını kamuoyu önünde onayladılar. Obama’nın CIA Direktörü de Ulusal İstihbarat Direktörü de bunu söyledi. Biz sadece onların sözlerini aldık*” savunmasında bulundu.

ABD, son dönem tarihinde görülmedik bir şekilde bir iç siyaset krizi yaşamaktadır. Krizi sürdüren Trump karşıtı cephenin temel argümanını Trump’ın Rusya ile ilişkileri oluşturmaktadır. Bu argümanın bir yanı Trump’a bakarken asıl yanı ise Rusya’ya bakmaktadır. ABD siyasetinde ağırlıklı bir cephe Avrupa’daki müttefikleri ile birlikte, Kırım’ı ilhak etmesinden sonra Avrupa’nın uygulamaya koyduğu yaptırımlara rağmen dünya siyasetindeki genişlemesini sürdüren Rusya’nın büyümesinin engellenmesi gerektiğine inanmaktadır. Trump ve onu iktidara getiren zihniyet ise asıl düşman olarak Çin’i görmekte, Rusya’ya ise özellikle İslâm dünyasında yararlanılacak bir müttefik olarak bakmaktadır. Bu bağlamda Han Şeyhun katliamından sonra Donald Trump’ın emriyle Suriye’nin Humus vilayetindeki Şayrat Hava Üssü’ne düzenlenen füze atışları, Trump’ın dış politikada duruşunu değiştirdiğini ve Rusya konusunda kendisine yönelik tepkilere boyun eğdiğini göstermektedir. Dolayısıyla değişen, Trump’ın Esad’a bakışı değil, Rusya-ABD ilişkilerine bakışıdır.¹

ABD’nin Suriye rejimine ait hava üssüne yönelik 59 Tomahawk füzesi ile yaptığı atışlarda 23 füze isabet ettiği halde, önceden haber verildiği ya da haber alındığı için hiçbir Rus ya da Suriye rejim askerinin ölmediği ve uçakların üstün

¹ Suriye Hava Üssüne yönelik gerçekleştirilen hava saldırılarından sonra ABD Dışişleri Bakanı Tillerson’ın “ABD’nin Suriye politikasında değişiklik olmadığını” ifade eden açıklamaları da bu hususu teyit etmektedir.

çekilmesi nedeniyle sadece hangarlardaki tamir durumunda bulunan 6 MiG-23 tipi uçağın tamamen imha olduğu iddia edilmektedir. Vakanın bu yönü esrarengizliğini korurken Suriye’de savaşın yeni başladığı, vekâlet savaşı yerine Rusya ve ABD’nin doğrudan savaşabileceği de öne sürülmektedir.

Sonuç Olarak;

9 Nisan’da Rusya, İran ve müttefik gruplarından yapılan ortak açıklamada, ABD'nin Suriye'ye saldırısının “kırmızı çizgileri” geçtiği belirtilerek, "*Bundan sonra her türlü saldırıya karşılık vereceğiz*" ifadesi kullanılmışsa da Rusya'nın Sovyetler Dönemi Soğuk Savaş karakteri içinde dünya siyasetindeki alanını genişletirken ABD ile doğrudan savaşmaktan kaçındığı bilinmektedir. Ama dünyanın keskin yeni bir cepheleşmeye doğru gittiği de görülmektedir. Bir cephenin başında ABD, diğerinin başında Rusya varken cephelerden hangisinin emperyalist olduğunu tartışmak anlamsızdır. Bu, nihayet iki emperyalist gücün karşı karşıya gelmesi olarak değerlendirilebilir.

Türkiye'nin Avrupa ile yaşadığı sorunları Trump yönetimine yakın durarak aşmak ve desteklediği Suriye muhalefetinden bir kesimi üzerindeki etkinliğini korumak için füze saldırısına verdiği destek, dış güçlerin İslâm âlemindeki faaliyetlerine verilen desteğin yol açtığı problemler düşünüldüğünde isabetli değildir. İslâm dünyasının, iki emperyalist güç etrafında kümelenmek yerine dünya siyasetini iki gücün hegemonyasından kurtaracak bağımsız bir kutup oluşturmaya gereksinimi bulunmaktadır.

Müslüman Suriye’de sosyalist-milliyetçi-seküler ve bunun yanında Nusayrî azınlıktan gelen bir yapının iktidarda olması, Suriye sorununun temelini teşkil etmektedir. “İsrail karşıtlığı” ile meşrulaştırılmaya çalışılan bu yapı, Suriye’yi içerde huzursuzluğa ve dışarıda müdahaleye sürekli açık tutmaktadır. Ne var ki bu yapının yol açtığı anormal durumun izalesi, Trump’ın değil, bağımsız İslâm dünyasının sorunu olmalıdır.